

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

BALLA TIBOR¹

A magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokai a Nagy Háború idején

Commanders of the Royal Hungarian Honvéd Ludovika Military Academy at the Time of the Great War

Absztract

A tanulmány összefoglalja a magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia két, Nagy Háború alatti parancsnokának (1914. augusztus 1-től Papp-Váry Elemér alezredes, 1915. április 2. és 1918. november 25. között sepsiszek-nagyborosnyói Bartha Lajos ezredes-altábornagy) részletes katonai pályafutását, továbbá a Ludovikán folyó honvédtiszt képzés folyamatossága érdekében kifejtett tevékenységét. Bemutatja továbbá a háború során felmerült nehézségek (a gyorsított képzés, a tanárihiány, a tanítás minőségének romlása, az akadémiai és a hadapródiskolai képzés párhuzamossága) megoldása érdekében tett erőfeszítéseiket.

Kulcsszavak: Honvéd Ludovika Akadémia, Papp-Váry Elemér, Bartha Lajos, gyorsított képzés

Abstract

The study treats the military careers of the commanders of the Royal Hungarian Honvéd Ludovika Military Academy during the years of the Great War (Lieutenant Colonel Elemér Papp-Váry 1 August 1914 – 1 April 1915 and Colonel/Lieutenant General Lajos Bartha of Sepsiszek-Nagyborosnyó 2 April 1915 – 25 November 1918) together with their efforts to ensure the continuity and smoothness of officer training in the Ludovika Military Academy, regarding their exertions to surmount the difficulties of the war years (accelerated training, absence of teachers, decrease in value of education, parallelism of training at the academy and at the cadet schools).

Keywords: Royal Hungarian Honvéd Ludovika Military Academy, Elemér Papp-Váry, Lajos Bartha, accelerated training

¹ Nemzeti Közszerológati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Dékáni Hivatal, titkárság-vezető, E-mail: balla.tibor@uni-nke.hu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2476-8981>

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

A magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia, az Osztrák–Magyar Monarchia szárazföldi haderejének második vonalába tartozó, 1868-ban felállított magyar királyi Honvédség tisztképző intézménye volt, amely 1872. december 19-én kezdte meg működését, és egészen 1944 őszéig a magyar honvédtisztképzés fellegvára maradt.

A Ludovika Akadémia parancsnoka kezdettől fogva felelősségteljes beosztást töltött be a Honvédségen belül. Meglehetősen nagy önállóságot élvezett, közvetlenül a mindenkori honvédelmi miniszter alárendeltségébe tartozott. Mivel a jövődő honvédtisztek szakmai tudása, erkölcsi tartása nagymértékben tőle függött, ezért mindig is magas képzettségű, tapasztalt tisztet állítottak az intézmény élére.²

Az 1914 augusztusában kitört és a 20. század őskatasztrófájaként elhíresült Nagy Háború idején a Ludovika Akadémia élén összesen két parancsnok állott. Közülük elsőként Papp-Váry Elemér alezredes vette át a Ludovika irányítását 1914. augusztus 1-jén.

Nemes Papp-Váry Elemér 1870. augusztus 21-én született Hajdúböszörményben, református családban. Apja Papp-Váry Gyula törvényszéki bíró volt. Négy gimnáziumi osztályt végzett Pécsen, majd a Ludovika Akadémia tényleges állományú tisztképző tanfolyamának négy évfolyamát abszolválta igen jó eredménnyel. Akadémiai tanulmányait 1889. augusztus 18-án zárta, amikor is hadapród-tiszthelyettesként kezdte meg pályafutását a magyar királyi 19. honvéd gyalog féldandárnál Pécsen és Kaposváron. 1890. november 1-jén hadnaggyá lépett elő az időközben gyalogezreddé átszervezett 19. hadrendi számú honvéd alakulatánál, ahol zászlóalj segédtisztként működött. Fiatal tisztként a továbbképzésére is figyelmet fordított: 1892. október 10. és 1893. július 30. között a Ludovika felsőbb tiszti tanfolyamát³ jó eredménnyel végezte, 1895. február 1. és 1895. május 31. között a bécsi helyi katonai vívó- és tornatanári tanfolyamot végezte el, melynek eredményeként vívótanárnak alkalmas minősítést kapott.⁴

1893. december 16-tól a 21. honvéd gyalogezred ezredsegédtisztjeként szolgált Kolozsváron. 1894. május 1-jén ezredénél főhadnaggyá lépett elő. 1896. október 1-jén beosztották a magyar királyi 75. honvéd gyalogdandár törzsébe, ahol dandársegédtisztjeként szolgált Kolozsváron. 1897. január 1. és március 31. között emellett vívótanárnaként is ténykedett a szintén Kolozsváron működött egyéves önkéntesi iskolában. 1898. december 1-jén csapatszolgálatra osztották be a 21. honvéd gyalogezredbe, ahol a 3. század parancsnoka-ként teljesített szolgálatot, emellett 1899. január 1. és március 31. között vívótanárnaként is működött a kolozsvári egyéves önkéntesi iskolában. 1900. február 1-jén kezdte meg szolgálatát a 9. honvéd gyalogezred 6. századának parancsnokaként Kassán, majd 1902. május 1-től a 9. század parancsnoka lett Eperjesen. 1900. november 1-jén II. osztályú

² Bachó László, dezséri (szerk.): A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia története. Ludovika Akadémia, Budapest, 1930, 596.

³ A *felsőbb tiszti tanfolyamra* a jó minősítésű, két éve már csapattisztjeként szolgálókat vették fel az önként jelentkezők közül, a gyalogságtól 20, a lovasságtól 5 főt. Az ott jól vagy jelesen végzett tiszteket segédtiszt vagy vezérkari szolgálatra osztották be. 1876-tól a tanfolyam kilenc hónapos lett, s a bécsi cs. és kir. Hadiiskolára vezényelt tisztek (azaz a leendő vezérkari tisztek) felkészítésére szolgált, egészen az első világháború kitöréséig működött.

⁴ Hadtörténelmi Levéltár Budapest (HL) Anyakönyvi lapok (AKVI) 29633.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

századossá, 1902. november 1-jén pedig I. osztályú századossá lépett elő alakulatánál. 1903. szeptember 1-től gyökeres változás állt be életében, hiszen a magyar királyi nagyváradi honvéd hadapródiskola torna-, vívó- és szolgálati szabályzat tanárává, valamint a 2. növendék század parancsnokává nevezték ki. 1905 szeptemberétől a katonai ügyirány, majd 1906 szeptemberétől emellett még a földrajz és az illetan tanára is volt. Négy év tanári munka után ismét csapatszolgálatra osztották be, 1907. szeptember 1-től a 19. honvéd gyalogezred 4. századának a parancsnoki teendőit látta el Pécsett.⁵

Papp-Váry Elemér

⁵ HL AKVI 29633.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

1909. november 1-től 1910. szeptember 1-ig a honvéd tájékoztató tanfolyamot,⁶ 1912. május 13. és június 10. között pedig a pedagógiai zárótanfolyamot végezte. 1910. szeptember 1-től ismét az oktatásban vett részt, hiszen a soproni honvéd főreáliskola szolgálati szabályzat tanára, a gyakorlati kiképzés vezetője, valamint tanulmányvezető volt. 1911. november elsején őrnaggyá lépett elő. 1912. szeptember 1-jén kezdte meg tevékenységét a budapesti magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémián, ahol a szolgálati szabályzat és a gyakorlati kiképzés tanáraként, az akadémikus zászlóalj parancsnokaként, valamint tanulmányvezetőként vált ismertté.⁷

A Nagy Háború kitörésekor, 1914. augusztus 1-jén Papp-Váry Elemért alezredessé léptették elő, és kinevezték a magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává, amely beosztást 1915. április 5-ig látta el. 1915. április 11-én frontszolgálatra osztották be, a magyar királyi 102. népfelkelő gyalogezred parancsnokaként vett részt az orosz hadszíntéren a Kárpátokban és Galíciában zajlott harcokban. 1915. június 3. és 10. között a magyar királyi 128. népfelkelő gyalogdandárt irányította ideiglenesen a Dnyeszter folyó mentén vívott harcokban. 1915. június 17-től betegszabadságon tartózkodott a háterszámban, Karlsbadban gyógykezelték. 1915. november 1-től az 1. honvéd pótzászlóalrhoz osztották be, valamint megbízták a budapesti I. honvédkerület területén található tartalékos tisztiiskolák vezetésével és felügyeletével, mindamelllett megbízatása kiterjedt a népfelkelő tisztek, a trén és az egészségügyi csapatoknál szolgáló tisztek gyalogos tiszti kiképzésére is.⁸

1916. november 1-jén ezredessé lépett elő. 1917. március 1-től 1918. november elejéig a magyar királyi 30. honvéd pótzászlóalj parancsnoka volt, egyidejűleg pedig megbízták a budapesti I. honvédkerületi tartalékos tiszti iskolák vezetésével is. Szolgálatát és felelősségteljes munkáját 1917-ben Budapesten, majd 1918. február 15-től Kecskeméten látta el.

Papp-Váry Elemér kiváló csapattiszt volt, amit többek között az is bizonyít, hogy 1901. október 27-én a Honvéd Főparancsnokság dicséző elismerésben részesítette, amiért századát a legjobb eredménnyel képezte ki a céllövészetben.

1901-ben megnősült,⁹ házasságából egy fiú és három leánygyermek született. Korabeli tiszti minősítéséből ismerjük, hogy a sportban is jeleskedett, hiszen jó vívó, jeles úszó és tornász volt, szeretett kerékpározni és amatőr szinten fénycépeket is készített.

A Honvédség szolgálati nyelvén, magyarul tökéletesen, németül a szolgálati igényeknek megfelelően,¹⁰ szlovákul és románul pedig szükséges mértékben beszélt.

A szolgálati érdemei után kapott osztrák–magyar kitüntetései a következők voltak: 1910. 04. 10. Bronz Katonai Érdemérem piros szalagon, 1915. 06. 22. Katonai Érdemkereszt III. osztálya hadidíszítménnyel, 1915. 07. 31. Osztrák Császári Vaskorona Rend III.

⁶ A *honvéd tájékoztató tanfolyam* célja az volt, hogy az előléptetésre alkalmas századosok a törzstisztek (őrnagy-ezredes) számára szükséges elméleti ismereteket megszerezzék.

⁷ Bachó: i. m. 975.

⁸ HL AKVI 29633.

⁹ Felesége Papp-Váry Elemérné, Sziklay Szeréna (1881–1923) költőnő volt, akinek nevéhez fűződik a trianoni békeszerződés után keletkezett, ún. *Magyar Hiszekegy*.

¹⁰ Ez a legfontosabb 100–150 kifejezés ismeretét jelentette, melynek segítségével a tisztt érintkezni tudott katonáival.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

osztálya hadidíszítménnyel (majd később kardokkal), 1917. 02. 17. Osztrák Császári Ferenc József Rend tiszti keresztje hadidíszítménnyel.¹¹

A Nagy Háború befejezése után, 1919 januárjában a Honvédségnél szolgált számos tisztársával együtt nyugállományba helyezték. Az újonnan megszervezett magyar királyi Honvédségben, 1922-ben léptették elő tábornokká, azaz vezérőrnaggyá. 1923-ban került sor végleges nyugállományba helyezésére.¹²

1925. november 3-án hunyt el Budapesten, november 5-én temették el a Kerepesi-úti temetőben nyugvó felesége mellé.¹³

Utódja a magyar királyi Honvéd Ludovika Akadémián a Nagy Háború második évének tavaszától, 1915 áprilisától 1918. november végéig sepsiszek-nagyborosnyói Bartha Lajos ezredes-altábornagy lett. Bartha 1869. január 17-én született Kolozsváron római katolikus családban. Apja jó nevű kolozsvári ügyvéd volt. Szülővárosában négy főgimnáziumi osztályt végzett, majd 1884 és 1888 között a Ludovika Akadémia tisztképző tanfolyamát végezte el kiváló eredménnyel, évfolyamelsőként.¹⁴

Katonatiszti pályafutását 1888. augusztus 18-án hadnagyként kezdte a magyar királyi 21. honvéd gyalog féldandárban Kolozsváron, ahol ezredsegédtiszti beosztásban tevékenykedett, majd 1889. december 1-től a 23. honvéd gyalog féldandár 1. zászlóaljában szolgált Nagyszebenben. 1892. május 1-től, immáron főhadnagyként az időközben megszervezett magyar királyi 23. honvéd gyalogezred ezredsegédtiszte volt Nagyszebenben.

Fiataltisztként tovább képezte magát és 1891–1892-ben a Ludovika Akadémia honvéd felsőbb tiszti tanfolyamát, majd 1892–1894 között a Monarchia vezérkari tiszteket képző intézményét, a bécsi császári és királyi Hadiiskolát végezte el. 1894. november 1-től a császári és királyi VII. hadtestparancsnokság vezérkari osztályán szolgált Temesváron.¹⁵

1895. november 1-től a császári és királyi Vezérkar Vasúti Irodájában, majd 1896. május 1-től a Vezérkar Hadművelési Irodájában szolgált Bécsben. 1896. november 1-én II. osztályú századossá lépett elő, egyidejűleg áthelyezték a budapesti magyar királyi Honvédelmi Minisztérium 4. osztályára, ahol fogalmazó tisztként működött, majd 1898. május 1-jén I. osztályú századossá léptették elő beosztásában. 1898. november 1-jén csapatszolgálatra vezényelték, a 9. század parancsnoka lett a 21. honvéd gyalogezred 3. zászlóaljában Kolozsváron.

¹¹ Steiner, Jörg C.: Schematismus der Generale und Obersten der k.u.k. Armee. Stand 31. Dezember 1918. Edition S&H, Wien, 1992, 212.

¹² Tiszti pályájának ezen időszakáról sajnos nem áll rendelkezésre levéltári forrás, ezért nem ismerjük tábornoki előléptetésének és végleges nyugdíjazásának pontos időpontját, továbbá szolgálati beosztásának részleteit.

¹³ *Pesti Hírlap*, 1925. november 4. (249. szám) 9.

¹⁴ HL AKVI 8645.

¹⁵ A Hadiiskola elvégzése után a frissen végzett vezérkari tiszteket rögtön vezérkari beosztásokba helyezték, akiket később rövidebb időre kötelező csapatszolgálatra vezényeltek.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

Bartha Lajos

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

1899. október 1-től közel nyolc éven át a budapesti Honvédelmi Minisztériumban szolgált, először annak 1. osztályán a honvéd vezérkari szervezet kidolgozásában vett részt, majd 1904. augusztus 1-től a Honvédelmi Minisztérium 4. osztályán tevékenykedett, ahol 1905. május elsejei hatállyal őrnaggyá nevezte ki az uralkodó. 1905. október 31-én a Honvédelmi Minisztérium 1. osztálya vezetőjének a helyettesévé nevezték ki. 1907. április 19-én a budapesti császári és királyi 32. gyaloghadosztály vezérkari főnöki beosztásába helyezték. 1907. október 10-én az uralkodó bécsi Katonai Irodájába osztották be, ahol több mint öt éven át teljesített szolgálatot, közben 1908. november 1-én alezredessé, majd 1911. november 1-jén ezredessé lépett elő. 1912. november 1-jén ismét csapatszolgálatra osztották be, a 3. zászlóalj parancsnoka lett a császári és királyi debreceni 39. gyalogezredben. 1913. március 1-jén a magyar királyi 1. honvéd gyalogezred parancsnokságát vette át a magyar fővárosban.¹⁶ A Nagy Háború kitörése után 1914. augusztus 1-jén az 1. honvéd gyalogezred élén vonult az orosz hadszíntérre, ahol a harcok közben kétszer is megsebesült. Először 1914. augusztus 30-án tűzérési srappal repesz sebesítette meg könnyebben, majd 1914. október 19-én jobb lábszárán, térd alatt ellenséges géppuskagolyótól szenvedett súlyos sebesülést. Utóbbi sérülése után, állapota miatt betegszabadságot kapott és Budapesten lábadozott.¹⁷ 1915. április 2-án a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki, amely beosztást egészen az első világégés végéig, 1918. november 25-ig látta el.¹⁸ 1916. március 22-től a Honvéd Ludovika Akadémia parancsnoksága mellett a hadtudományi kérdések szakértőjeként is tevékenykedett Bécsben. Időközben 1915. május 1-jén az Osztrák–Magyar Monarchia hadseregében rendszeresített legálacsonyabb tábornoki rang birtokosa lett, azaz vezérőrnaggyá, 1918. május 1-jén pedig altábornaggyá nevezték ki. 1919. január 1-jén nyugállományba helyezték, azután Budapesten élt.¹⁹

A Tanácsköztársaság idején, 1919. június 24-én lezajlott Ludovikás ellenforradalmi kísérlet után 23 tisztjával és családjával együtt őt is letartóztatták, s fel akarták akasztani. Életét csak Guido Romanelli olasz alezredes, a budapesti antant misszió vezetőjének határozott közbelépése mentette meg.²⁰ A Nemzeti Hadseregben is szerepet vállalt, nevezetesen 1919. augusztus 22-én a magyar királyi 5. tisztigazolóbizottság elnöke, 1919. november 16-án a tábornoki becsületügyi választmány tagja, majd 1920. január 25-én a tábornoki igazoló bizottság elnöke lett Budapesten. 1920. április 1-jén ténylegesítették, és a magyar királyi Legfelsőbb Katonai Törvényszék elnökévé nevezték ki. 1921. március 19-én a Honvédelmi Minisztérium ellenőrző bizottságának elnöki beosztását vette át. 1923. április 1-jén

¹⁶ Kriegsarchiv (KA) Wien Grundbuchsblatt Abgang I/II. 3/186.

¹⁷ HL Felülvizsgálati iratok (FÜV) 1925. 485.

¹⁸ Utóda a Ludovika Akadémia élén 1919. január 15-ig Stromfeld Aurél vezérkari ezredes volt.

¹⁹ HL FÜV 1925. 485.

²⁰ Vitéz Doromby József – Reé László (szerk.): A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története. Reé László Könyvkiadó- és Terjesztővállalat, Budapest, 1936, 11. (A magyar gyalogság fényképcsarnoka). Romanelli szerepéről az eseményekben lásd Szabó Mária: A Romanelli-misszió. Egy olasz katonatiszt Magyarországon (1919. május–november). HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum – Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2009, 56–60.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

visszahelyezték a korábbi nyugállományba,²¹ azután Budapesten élt. 1946. december 20-án hunyt el a fővárosban.

1906-ban megnősült, házasságából egy fiú és egy leány született. Felesége 1925. április 23-án elhunyt, ő pedig megözvegyült. Elöljárói különleges képességei között megemlégették, hogy jó tornász, vívó, lovas, kerékpáros, nagyon jó úszó és gyorsíró, tehetséges rajzoló volt, továbbá a katonai térképezés terén is jól hasznosította megszerzett ismereteit.²²

Több nyelvet is használt tiszti pályafutása során: magyarul és németül tökéletesen, románul a szolgálati követelményeknek megfelelően, franciául és oroszul pedig szükséges mértékben beszélt.

Bartha altábornagy számos osztrák–magyar kitüntetést kapott szolgálati érdemei elismeréseként, 1907. május 6-án a Katonai Érdemkereszt III. osztályát, 1908. augusztus 12-én a Bronz Katonai Érdemérmét piros szalagon, 1912. október 4-én az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát, ugyanahhoz hadidíszítményt 1914. december 24-én, 1916. április 24-én az Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztjét hadidíszítménnyel, 1917-ben a Vöröskereszt I. osztályú Díszjelvényét, 1918-ban a Károly Csapatkeresztet és a Sebesültek Érmét két sávval.²³

Bartha szakírói tevékenysége is említésre méltó, hiszen nevéhez fűződik az 1913–1914-ben általa vezetett 1. honvéd gyalogezred történetének és háborús emlékalbumának összeállítása.²⁴

A Ludovika Akadémián folyó tisztképzést Bartha tábornok szívügyének tekintette, és kellő szakmai alázattal, minden erejével annak eredményességén munkálkodott. Erről így írt 1916 májusában: „Mint szeretett Alma Materünk egyik leghűbb fia, méltó büszkeséggel foglaltam el a részemre, annak élén legkegyelmesebben kijelölt díszes helyet, s hű munkatársaimmal együtt minden erőnket és tudásunkat, a honvédség anyaintézete felvirágzásának és a tiszti nevelés ügyének szentelve, immár egy éve szakadatlan azon fáradozunk, hogy a honvédséget királyhűségben és hazaszeretetben nagyra nevelt, kötelességtudó, tetterre kész és harczratermett fiatal tisztekkel gazdagítsuk.”²⁵

Bartha tábornok minden tanév végén bejárta az akadémikusokkal és a tanfolyamok hallgatóival a háborús hadszíntereket, s nemcsak a kiképző alakulatokat, hanem a harcoló csapatokat is gyakran felkeresték. Gondja volt többek között arra is, hogy a Ludovika épülete a kor követelményeinek megfelelő korszerűbb felszerelésekhez jusson. Higiénikusabbá, modernebbé alakította az épületet, új nyitott lovardát és hajtóiskolát, korcsolyapavilont,

²¹ Bartha altábornagy éves nyugdíja 22 400 korona, plusz 2000 korona lakbérpótlék volt. HL FÜV 1925. 485.

²² HL AKVI 8645.

²³ Bartha Lajos (összeállította): A m. kir. „IV. Károly király” volt 1. honvéd gyalogezred története és háborús emlékalbuma. Budapest, 1939, 28–31.; Steiner: i. m. 32.

²⁴ Bartha: i. m.

²⁵ HL FÜV 1925. 485.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

lövészíneket, műszaki raktárakat, sport-öltözőket építtetett, a tanári kar és az akadémikusok számára külön kaszinó helyiséget létesített.

Legmaradandóbb alkotásai közé tartozott az elesett ludovikás bajtársak emlékére emelt *Hősök Csarnoka*, amelyet 1918. augusztus 20-án szentelt fel Csernoch János hercegprímás, az uralkodó képviselőjében megjelent József Ferenc királyi herceg jelenlétében. Több terve a Monarchia felbomlása és a magyarországi politikai hatalomváltás miatt már nem valósulhatott meg. Ezek közé tartozott a hősi halált halt honvédtisztek emlékművének az Akadémia parkjában történő felállítása, melynek leleplezését a m. kir. Honvédség létrehozásának 50. évfordulójára, 1918. december 2-ra tervezték.²⁶ Szintén terv maradt a Ludovika parkjában létesítendő strandfürdő, az épület előterének bejáratánál egy diadalkapu, továbbá a hadimúzeumok felépítése.²⁷

A Ludovika Akadémia két parancsnoka a világégés idején számos nehézséggel szembesült. Azok közül a legszembetűnőbb a gyorsított képzés volt, mivel a hadszíntereken harcoló alakulatok a háború első hónapjaiban hatalmas tényleges tiszti veszteségeket szenvedtek. Az égető tiszthiányt mielőbb pótolni kellett, ezért felértékelődött a hátszágban folyó tisztképzés jelentősége. A Ludovikán a háború kitörésétől számított egy év alatt négy idő előtti tisztavatás történt (1914. augusztus 1-jén, 1914. október 15-én, 1915. március 16-án, valamint 1915. augusztus 18-án), s csaknem az összes akadémikus kikerült a frontra.²⁸

1916-tól kezdve már a középiskola nyolcadik osztályos tanulóit is felvették az Akadémiára, 1916. augusztus 1-jén egyéves tiszti képzést indítottak a három hónapos harctéri szolgálattal rendelkező fiatalok számára. A többi akadémikusnak a kiképzési idő két évig tartott. Az 1916–1917-es tanévben tehát kétéves és egyéves képzés folyt párhuzamosan.²⁹

A háborús mozgósítás elrendelése után a tanári kar túlnyomó többsége azonnal bevonult a csapattestekhez, így hivatásos tiszt tanár kevés maradt az akadémián. Helyüket népfelkelő és helyi alkalmazású (harctéri fegyveres szolgálatra egészségileg kevésbé alkalmas) tisztek vették át, de később ismét tényleges tiszteket vezényeltek oda.³⁰

A nagyváradai és pécsi hadapródiskolákat a háború kitörése után Pécssett egyesítették, mivel Nagyváradon az iskolának otthont adó épületet hadikórháznak használták. A pécsi hadapródiskola legfelsőbb évfolyamait helyszűke miatt 1915 őszétől a Ludovikán helyezték el. 1915 szeptemberétől az 1917-es tanév végéig tehát kétféle gyorsított, háborús képzés folyt, akadémiai és hadapródiskolai. A rövidített, futólagos háborús kiképzés (amelyet a fiatal, sokszor még a középiskolát sem befejezett hallgatók nagyobb részt tartalékos tisz-

²⁶ Az emlékmű leleplezésére 1928. május 17-én került sor a Ludovika parkjában a kerti tó melletti dombon. Összesen 360 fő hunyt el a Ludovika tisztjei, tanárai és hallgatói közül a Nagy Háború hadszínterein vagy az ott szerzett sebesülés, betegség következtében, illetve hadifogságban. Vö.: Bachó: i. m. 850–852., 985–988.

²⁷ Bartha: i. m. 30.

²⁸ Bachó: i. m. 563.

²⁹ Uo. 567.

³⁰ Uo.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: 10.32563/hsz.2019.1.ksz.1

2019. XII. évf. Különszám

tekből álló tanári kartól kaptak) színvonala már nem érte el a békeévek ludovikás képzését.³¹ Az Akadémia 1914–1918 között több mint 800 honvédtisztet bocsátott ki.³²

A Ludovika mindkét parancsnokának Nagy Háború alatti tevékenysége jelentős mértékben hozzájárult az 1918-ban már fél évszázados múltú visszatekintő Honvédség hivatásos tisztú utánpótlásának zavartalan biztosításához, a tisztú hagyományok megőrzéséhez. Munkájuk és példamutatásuk eredményeként a Ludovikát végzett tisztek túlnyomó része kiválóan megállta helyét a háború vérzivatarában, sőt közülük számosan tovább szolgáltak az 1922-ben újjászervezett magyar királyi Honvédség kötelékében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Bachó László, dezséri (szerkesztette): A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia története. Ludovika Akadémia, Budapest, 1930.
2. Bartha Lajos (összeállította): A m. kir. „IV. Károly király” volt 1. honvéd gyalogezred története és háborús emlékalbuma. Budapest, 1939.
3. Vitéz Dorombay József – Reé László (szerk.): A magyar gyalogság. A magyar gyalogos katona története. Reé László Könyvkiadó- és Terjesztővállalat, Budapest, 1936.
4. Steiner, Jörg C.: Schematismus der Generale und Obersten der k.u.k. Armee. Stand 31. Dezember 1918. Edition S&H, Wien, 1992.
5. Szabó Mária: A Romanelli-misszió. Egy olasz katonatiszt Magyarországon (1919. május–november). HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum – Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 2009.

³¹ Bachó, 1930. 568. o.

³² Bachó, 1930. 942-951. o.